

fölmegy a száron át az ágakba és a levelekbe –, az magyar legyen. Éppen ezért én nagyon fontosnak tartom a hetven év fölöttiek lelki gondozását. Ők a nagyszülők, akik még képesek arra, hogy a hazaérkező unokához magyarul szóljanak. A középgeneráció elfoglalt, mert vagy külföldön vállalt munkát, vagy itthon dolgozik éjt nappá téve. De a nagyszülők otthon vannak, és még nagyjából épen őrzik a magyar nyelvet, mert ők még magyar iskolába jártak, magyar kultúrát „szívtak magukba”. Ez az idős nemzedék volt az utolsó olyan generáció, amely a ve-gyes házasságot még nem ismerte. Nos, szerintem ők tudják a legtermészetesebben átadni a magyar nyelvet, a magyar önanonosság érzést az unokáiknak. Nekünk tehát ezt az idős korosztályt kell támogatnunk, mert ők a mi utolsó bátyáink, a leghitelesebb nyelvmentőink. Ezért minden erőmmel arra törek-szem, hogy ebbe a generációba sikerüljön még lelkesedést önteni, ami – bevallom – nem is olyan nehéz dolog, hiszen amikor az idős ember emlékei elkezdnek élni, azok diktálnak. A gyerekek ugyan idegen lehet mindaz, amiről a nagymamája mesél (a ma-gyar hagyományokról és a hajdani magyar közösségi életéről), de a hallottakról képet for-mál magában. És mi erre a képre tudunk majd építeni, de erőszakkal magyarítani nem lehet. Hasznosnak tartom a néhány éve in-dult *Összetartozunk* székely-szörvány prog-ramot, azt, hogy Székelyföld, a „nagyobb testvér” a kisebbik mellé odaálljon, és próbál-jon a „hónunk alá nyúlva” segíteni. Jó tudni, hogy a Kovászna megyei tanács fontosnak tartja a mi régiókkal való partnerkapcsolat-tot, amelynek révén több kulturális rendez-

vény, előadás jött el ide hozzánk. Meggyőző-désem, hogy minden idehozott magyar szó „jó földbe hull”. Abban hiszek, hogy egyre több magyar szó-magot kell itt elültetni. Hogy milyen időjárás következik rá, és mikor jön a termés? Ez már nemcsak a mi dolgunk.

– *Kik támogatták, támogatják a Magyar Ház felépülését?*

– Lehetetlen volna mindenkit felsorolni, ezért csak azt mondom, hogy isteni szent csoda, ahogyan teljesen ismeretlen emberek is rádöbbennek arra, hogy jó dolog segíteni. Minden lejnek, minden forintnak örülünk. Minden erdélyi, anyaországi és Kárpát-me-dencei támogatás, felajánlás, minden bizta-tó szó azt jelzi, hogy az emberek érzik: mi-lyen nagy dolog egy kicsiny kis szörványkö-zösség élni akarása, és ezt az élni akarást se-gíteni próbálják. Ki kell emelnem az Emberi Erőforrások Minisztériumának Vallásügyi, valamint Szociális- és Családügyi Államtit-kárságát, akik mellettünk állnak. Ígéretet kaptunk a Bethlen Gábort Alap Zrt-től is, re-mélem, beváltják ígéretüket.

– *Tudom, hogy Ön a nyári szabadságát évek óta nem pihenéssel tölti, hanem kül-földön kamionsofőrként dolgozik, és az így szerzett jövedelmét a Magyar Ház építésére fordítja. Arról nem beszélve, hogy az építke-zési munkálatokban is cselekvően részt vesz, az ácsokkal és kőművesekkel együtt vállvet-ve dolgozik.*

– Fontos, hogy amink van, azt ne ma-gunknak tartsuk meg, hanem itt hagyjunk magunk után egy olyan reménységet, ame-lyet, bizom abban, hogy a türiek – utánam is – élettel töltenek meg.

László Erdei Edit

„ITT A CSÁNGÓ RÁDIÓ MOLDOVÁBÓL” Lőrinc Celesztin álma

■ Rekecsin községtől letérve, hosszan ka-nyarog az út Külsőrekecsin és Csíkfalu irá-nyába. Ez utóbbit jól belátni a domb tetejé-ről, ahogy hosszan elnyúlik a völgyben. Az alig hatszáz lelket számláló falu világhír-nevét rádiója adja. 2009. november 14-től na-ponta felhangzik: „Itt a Csángó Rádió, Csán-góföld hangja. Jó napot, kedves hallgatók! Lőrinc Celesztin vagyok. Hallgassák a Csán-gó Rádiót, innét Moldovából, pontosabban Csíkfaluból. Szeretettel üdvözlök minden-kit.” A rádió honlapjáról azt is megtudjuk, hogy a műsorszerkesztő nem kevesebbre vállalkozik, mint arra, hogy „a csángó kultú-

rát ismertesse szerte a világon, és kapcsola-tot teremtsen a nagyvilágban élő csángókkal és magyarokkal. A Csángó Rádió független, nem függ sem párttól, sem személytől. Akár-ki megnyilvánulhat rajta keresztül, ha be-tartja az emberiség és kereszténység erkölcsi normáit.”

Lőrinc Celesztin egyszemélyes intéz-mény: menedzsere, szerkesztője, műsorve-zetője és műszaki felelőse is a rádiónak.

A történet valahol a múltból indul:

„Bákó városában születtem 1973. de-cember 5-én. Gyermekkorom semmiben nem különbözött a falumbeli gyermekeké-

tól, szerettem a játékot, a mozgást, a vidámságot. Négyen voltunk a családban, egy leánytestvérem van, aki a faluban él, ma már külön családja van. Ma mégis mozgássérült vagyok, mert volt egy balesetem, gerincsérülést szenvedtem, és azóta tolokocsiban élem az életem. Kilencedik osztályos voltam, jöttünk az iskolából Külsőrekecsinből. 1989. június 7-én történt, több gyerek felmásztunk egy cseresznyefára, de letört egy ága, s akkor eltörtem a gerincem, és azóta így élek. Először, hamarébbi években, problémás volt, amíg megtanultam, hogy hogyan lehet legyőzni ezt a hátrányt. Kioktattam magamat, úgy lehet megszabadni a tolokocsival a többi embertől, hogy tanulsz, tanulsz, tanulsz sokat, és akkor szabadabb lehetsz.”

Keskeny arca, törekeny alkata, élénk tekintete, ízes szavai és bölcsessége rokon-szenvet ébresztenének akkor is, ha nem mesélné el az álmát:

„Úgy szerettem bele ebbe a dologba, hogy rádiókat javítottam a falubélieknek, és így hallgatgattam a rádiót és rádiós embereket, éreztem és láttam, hogy Moldovában hiányzik egy olyan rádió, amelyik a csángókért van, és magyarul szólana. Valamennyire ismertem a rádiós technikát, összehoztam egy számítógépet, szervert vettem, és beszéltem ezekkel a csángókkal, akik küldhetnének anyagot, mert egyedül nem lehet ezt jól művelni. Kaptam sok népzenét, és 2009. novembernek 14. napján elindítottam a rádiót. Sikerült hála az Istennek, és azóta folyamatosan működik.”

A csángó rádió internetes rádió, mindenki hallhatja, aki rá tud csatlakozni a világhálóra a *csango.ro* honlapon.

„Nem nagyon bonyolult a dolog, most evvel a technikával minden automatizált. Akik készítik a riportokat, interneten keresztül átküldik, én átdolgozom, és úgy megy adásba. A Csángó Rádió kulturális rádió, programjából 15 órát foglal el a csángó népzene, a többit kipótoljuk könnyűzenével, gyerekműsorral. Minden este 20 órától 21-ig »meg lehet hallgassák« a gyerekek a gyerekműsort, vannak mesék és énekek. Próbálunk a fiatalokhoz szólni, van olyan műsor, ami a legújabb zenei számokat mutatja be. A rádió két nyelven adja adásait, románul és magyarul hangzanak a műsorok. A Csángó Rádió szerződést kötött az Erdélyi Mária Rádióval, és megkaptuk az engedélyt, hogy mindennap leadjuk a rózsafűzért, vasárnap pedig, amikor az EMR közvetíti a misét, akkor mi is átvesszük, és benne hagyjuk a Csángó Rádióban.”

A Csikfaluban élő fiatalember egyetlen számítógéppel tölti ki a nap 24 óráját. Csángókról csángóknak szól a rádió. Vannak se-

gítő emberek: „Duma András, Duma Dani, akik Klézsén élnek, és sok anyagot adnak, Takács Szabolcs, aki a *Guzsalyos* népzenei műsort szerkeszti, Halász Péter, aki most Gyimesben él, jó ismerője a csángóknak, egy fiatal leánka Pusztináról, Timár Karina, aki Csíkszeredában tanul, minden évben Szarvas Huba segít, hogy közvetítsük Budapestről a Csángó Bált, és dolgozott Bogdán Tibor is, aki egy *Kaleidoszkóp* c. műsort szerkesztett. Jó lenne még több fiatal bekapcsolni, de manapság kevesen vállalják, hogy önkéntesen dolgozzanak. Nagyon fontos, hogy legyen egy csángókról szóló híradó, amiből megtudunk mindent a Moldvában élőkről és azokról, akik szerte a világban élnek, de ez csapatmunka, nem könnyű feladat, de kell híreket adni Csángóföldről.”

A rádiót ma már helyi szinten is elfogadják, bár kezdetben nem volt egyszerű a kérdés. Még az egyház is támadta.

„Valóban a helyi plébános szóvá tette, hogy nem jó, hogy a rádió magyarul beszél, de én szóba álltam vele, és elmondtam, hogy szabad világban élünk, demokrácia van, az ember beszélhet, milyen nyelven akar, és milyen nyelven tud, az ember elmondhatja a véleményét, lehet, hogy nem tetszik valakinek, de azért el szabad mondani.”

Szülei, akik mindenben támogatják, szórakozásnak vették, de aztán egyre többen keresték fel nyáron, film készült róla a Duna Televízióban, írtak róla az újságban, és lassan mindenki elfogadta. Celesztin magabiztosan fejlesztette a rádiót:

„Amikor elindult, akkor pályáztunk a Bethlen Gábor Alaphoz, megnyertünk 500 ezer forintot, abból sikerült megvásárolni a szükséges technikát. Mind Romániából vásároltuk, és mind új dolgokat, mert azt gondoltuk, hogyha elromlik, legyen garancia rá, hogy meg tudjuk javítani. Még Budapesten a Fidelitas egy jótékonyági bált is szervezett, és ott is összegyűjtöttek valamennyi pénzt, 200 ezer forintot, s mikor elhozták, akkor abból sikerült venni egy áramgenerátort, mert megtörténik többször a faluban, hogy nincsen áram, és akkor szünetelni kell az adásnak. A többi támogató személyek, akik nyáron jönnek Magyarországról, megjárják a csángókat, és ha engedő a pénztárcájuk, akkor támogatják a rádiót. Ezekből a támogatásokból működtetjük a rádiót.”

A hallgatottság egyre nő, a visszajelzések szerint legtöbbször a nagyvilágban szétszórva élő és dolgozó csángók hallgatják. Naponta kétszázötvenen-háromszázan. Hallgatóinknak húsz százaléka Románia területéről van, és majdnem tíz Moldvából.

„Mostanában csak interneten hallható. Sokan hallgatják külföldön élő csángók,

akik ha otthoni híreket hallanak, közelebb érzik magukat a hazájukhoz. Mindehhez az szükséges, hogy falvakon is elérhető legyen, hiszen a Csángó Rádió elérhető a világ minden részén, de hogyan hallgathatják Csángóföldön. Fontos lenne, hogy frekvenciaengedélyt szerezzünk, mert ha hullámsávon sugározzuk Modovában, akkor több csángó faluban lehet lesz hallgatni. De ahhoz sok pénz kell, előbbször is egy ház, ahol berendezünk egy stúdiót, aztán felszerelés. Egy hálózobára nem adnak frekvenciaengedélyt. 2014 novemberében öt éves lesz a Csángó Rádió, egyelőre drága egy frekvenciás rádiót létrehozni. Kell hozzá egy igazi rádióstúdió, nem lehet úgy rádiózni, mint most, hogy egy hálózobából megy... Egy frekvenciás rádióknak ez nem megfelelő. A stúdióban kell egy megfelelő technika. De ez hosszú lépés lenne. Addig

szeretnénk új műsorokat, készül a rádió új honlapja, mindig van, mit javítani.”

Lőrinc Celesztint éjjel-nappal a rádió foglalja le, ha néha elhagyja a falut, előzetesen mindent előkészít, és távolról irányítja. Terveihez sok pénz kell, működtetése alkalmi adományokból történik, és bár nem költséges, de az internet és a villamos áram nem jön ingyen. A Csángó Rádióknak egyre több barátja és híve van. A Magyar Újságírók Közössége 2011. március 15-én a LANT ÉS TOLL díjban részesítette, 2014-ben a szege-di A Falvak Kultúrájáért Alapítvány a *Magyar Kultúra lovagja* címmel tüntette ki. De az igazi elismerés számára a hallgatóktól érkező bátorítás, hogy hallgatják és szeretik a rádiót. Isten éltesse s tartsa meg az öt éves Csángó Rádiót.

Oláh-Gál Elvira

SZÓRVÁNYGONDNOKI SZOLGÁLAT

■ Az elmúlt két évtizedben több olyan kezdeményezés született, amelyek pozitív hatása egyértelmű, jelentőségük kiemelkedő. Ezek elsődlegesen az oktatás területén valósultak meg, a legismertebbek: Szent Ferenc Alapítvány – Déva, Kallós Alapítvány – Válaszút, Szórványdiákotthon – Kóhalom. Ezek közös jellemzője, hogy a gyermekek anyanyelvi tanulását elősegítő intézményekként a gyermekek bentlakását oldják meg.

Szórványban nem csupán a gyermekek szorulnak támogatásra az anyanyelvben való megmaradás vonatkozásában. Szüleik is kimaradnak, lemaradnak olyan eseményekről, fellazulnak azok a kapcsolatok, amelyek őket az anyanyelv körében megtartani képesek. Mikként a gyermekek számára az iskolát, a szüleik számára is elérhetővé kell tenni a magyar kultúrát. Főleg olyan esetekben, amikor helyben nincs magyar lelkész, a lelki gondozást kététhente/havonta beszolgáló pap által tartott mise/istentisztelet jelenti.

A szórványok szórványának tekintendők azok a kis (pár száz) lélekszámú települések, amelyek területileg elszigetelten, más magyarok által (is) lakott településektől távol, a napi kontaktus kialakulását kizáró (20 km vagy ennél nagyobb) távolságra helyezkednek el. Az ilyen, 200–400 magyar lakosú településeken a helyi elemi iskola léte bizonytalan, helyben nincs pap. Erről a helyzetről írta 1934-ben szívósorító üzenetét Földes Károly: „Szórvány-misszió. Vannak testvéreink, akiknek megvannak e világ szerinti nyomorúságaik, de nincsen vigasztalójuk. Úgy élnek a nyomorúság

tengerében, hogy minden pillanatban keresztülcsap felettük a hideg, ellenséges hullámhegy. Elszórvá laknak idegen vallású, idegen nyelvű, idegen gondolkodású, sokszor ellenséges érzületű népek között. Nincs vigasztalójuk, nincs bátorítójuk, nincs tanácsadójuk. Nincs templomuk, temetőjük. Nincs, aki anyanyelvükön hirdetni nekik Isten üzenetét, Isten akaratát, Isten vigasztalását. Nincs lelkipáterük. Testvérem! Te, aki mindennap elmehetsz templomba; Te, aki hallhatod anyanyelveden Isten igéjét – dobbanjon meg szíved és lelkiismereted azokért, akik szórványokon laknak; a mi árva, elhagyott, örvényben vergődő testvéreinkért.” (Földes Károly: *Jajszó a pusztuló szórványokból*. Keresztes Nagy Imre Könyvnyomdája, Nagyenyed, 1934.)

A szórványgondnoki szolgáltatás célja az aprófalvak (illetve a külterületi lakott helyek) intézményhiányból eredő települési hátrányainak enyhítése, az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatásokhoz, közszolgáltatáshoz, egyes alapellátásokhoz való hozzájutás biztosítása.

A szórványgondnok egyszemélyes intézmény. Hatékonyságának (és relatív olcsóságának) kulcsa az, hogy benne különféle tevékenységek egyesülnek. Az ismert intézménytípusoknál (iskola, egészségügy stb.) a szakosodás, a specializáció, tehát a munka- és feladatmegosztás növeli a hatékonyságot, és ezzel együtt természetesen az intézmény méretét is. Ezért váltak intézményhiányossá a kis települések. A szórványgondnoki szolgálat alapelve fordított: a gondnoki feladatkör a település mé-